

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО РОМАНУ В КАНАДІ

THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL NOVEL IN CANADA

Ніколенко К.С.,

orcid.org/0000-0002-1299-8483

доктор філософії зі спеціальності «Філологія»,
асистент кафедри світової літератури

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

У статті досліджено жанрово-стильові особливості регіонального роману в англоканадській літературі на матеріалі творів Т. Халібуртона, Л.-М. Монтгомері, Ф. Брук, Р. Коннора, Р. Дейвіса, Ф.-Ф. Гроува, С. Росса, Е. Вілсон, В. Чоя, Р. ван Кемпа. Доведено, що регіональний роман є динамічною жанровою формою, котра репрезентує локальний простір із його культурною, соціальною, природною та історичною специфікою. Проаналізовано широкий спектр літературних творів, які репрезентують провідні регіони Канади (Атлантичну Канаду, Квебек, Онтаріо, канадські прерії, Британську Колумбію, канадську Північ). Виявлено, що простір, у якому діють персонажі регіональних романів, є одним із ключових чинників формування їхньої ідентичності. Розглянуто роль регіональних топосів у художній структурі текстів, впливи природного ландшафту на формування характерів героїв, а також зображенні локальної ідентичності в умовах мультикультурності та постколоніалізму. Розглянуто типологічну близькість англоканадського роману прерій і франкоканадського роману про землю.

Регіональний роман є важливим жанром канадської національної літератури, у якому поєднуються локальне й універсальне, приватне й національне, минуле й сучасне. Серед характеристик цього жанру виділяємо такі: відображення істотних соціокультурних і топографічних особливостей певної місцевості; опора на фольклорні традиції (наприклад, звернення до міфів корінних народів Канади); жива народна мова, використання елементів місцевого діалекту; відображення історичних реалій конкретної епохи; поєднання реальних і фікційних топосів; яскраві символи, метафори, художні деталі; глибокий філософський зміст, порушення проблем, актуальних не лише для певного міста/села, а й для всього людства. Урахування здобутків постколоніальних студій, екокритики та феміністичної критики дозволяє глибше осмислити жанрову специфіку регіонального роману та його роль у розвитку національної канадської літератури.

Ключові слова: англоканадська література, роман, регіональний роман, регіоналізм, жанр, образ, символ.

The article examines the genre and stylistic features of the regional novel in English Canadian literature on the basis of the works of T. Haliburton, L.M. Montgomery, F. Brooke, R. Connor, R. Davies, F.F. Grove, S. Ross, E. Wilson, W. Choi, and R. van Camp. It is proved that the regional novel is a dynamic genre form that represents the local space with its cultural, social, natural, and historical specifics. The paper analyzes a wide range of literary works representing the leading regions of Canada (Atlantic Canada, Quebec, Ontario, the Canadian prairies, British Columbia, and the Canadian North). It is revealed that the space in which the characters of regional novels operate is one of the key factors in shaping their identity. The role of regional topoi in the artistic structure of texts, the influence of the natural landscape on the formation of characters, as well as the depiction of local identity in the context of multiculturalism and postcolonialism are considered. The typological proximity of the English Canadian prairie novel and the French Canadian land novel is considered.

The regional novel is an important genre of Canadian national literature that combines the local and the universal, the private and the national, the past and the present. Among the characteristics of this genre are the following: reflection of the essential socio-cultural and topographical features of a particular area; reliance on folklore traditions (for example, reference to the myths of the indigenous peoples of Canada); a lively vernacular, the use of elements of local dialect; reflection of the historical realities of a particular era; a combination of real and fictional topoi; vivid symbols, metaphors, artistic details; deep philosophical content, raising issues that are relevant not only for a particular city/village but for all of humanity. Taking into account the achievements of postcolonial studies, ecocriticism, and feminist criticism allows us to comprehend more deeply the genre specificity of the regional novel and its role in the development of Canadian national literature.

Key words: English Canadian literature, novel, regional novel, regionalism, genre, image, symbol.

Постановка проблеми. Відображення особливостей конкретних просторових локацій у художній літературі, зокрема Канади, тривалий час привертає увагу вітчизняних та зарубіжних літературознавців. Зокрема канадський енвайронменталіст Н. Евернден зазначив: «Немає такого поняття, як індивідуум, – є лише індивідуум-в-контексті, індивідуум як складова певного простору, визначена цим простором» [12, р. 120].

У науково-критичному дискурсі канадська регіональна література досліджувалася здебільшого в аспекті жанрової специфіки роману прерій (який нерідко поєднується з історичним романом та/або романом про митця). У даному контексті заслуговують на увагу ґрунтовні монографії Н.Ф. Овчаренко «Міфологема Землі в канадській та українській прозі» (1996) [4], «Канадський літературний канон на зламі століть» (2006) [3],

«Парадигма пам'яті: канадський дискурс (творчий портрет Тімоті Ірвінга Фредеріка Фіндлі)» (2011) [5] та ін. У цих працях глибоко досліджено питання жанрової специфіки роману прерій, роману поколінь, антивоєнного роману; виявлені аспекти національної ідентичності в канадській літературі XX ст.; показані особливості дискурсу канадського мультикультуралізму й постколоніалізму. Деякі дослідники (К.-Д.-М. Снелл, В. Кіт, Ф. Бентлі, Р.-П. Дрейпер, І. Белл) виділяють власне жанр регіонального роману та його різновиди: історичний, детективний, пригодницький, сімейно-побутовий, регіональний та ін.

Водночас проблема дефініції жанру регіонального роману та окреслення його конститутивних ознак залишається перспективним і маловивченим напрямком у світовому літературознавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед основних теоретико-методологічних підходів, які використовують до вивчення регіональної літератури у XX–XXI ст., можемо виділити просторову критику, геокритику та геопоетику (К. Вайт, Б. Вестфал, Е. Пріето) постколоніальні студії (Е. Саїд, Г. Бгабга, І. Співак, Л. Хатчеон), екокритику (Л. Бьюелл, М. Етвуд).

Увагу представників феміністичної критики (Дж. Батлер, М. Етвуд, С. Гілберт, С. Губар, В. Плавуд та ін.) привертала такі питання, як взаємини жінки й природи, дослідження ідентичності героїнь, що проживають у різних середовищах, а також вплив простору (сільського/урбаністичного) на систему образів творів (зокрема, особливості відображення різних професій, соціальних ролей та гендерних стереотипів у художніх текстах).

Теоретики когнітивної наратології (Д. Герман, Я. Альбер, М. Ян) розробляли проблему «текстуалізації простору», що полягає у динамічній презентації конкретних топосів, їх просторових маркерів та деталей у художніх текстах. М.-Л. Райан зазначила: «Ця текстуалізація стає наративізацією, коли простір описується не заради самого себе, як, наприклад, у туристичному посібнику, а стає місцем дії, що розвивається в часі» [20, р. 423]. Зокрема, дослідниця розрізняє поняття «наративного простору» (вигаданого світу) й «дискурсивного простору» (його текстуальної презентації).

Деякі критики північноамериканської літератури кінця XIX – першої половини XX ст. відзначали, що надмірний фокус на особливостях конкретних регіонів може робити художній твір надто поверховим (Е.-К. Браун) [8] й відвертати увагу від проблем, актуальних для цілої нації, таких як порозуміння між представниками різних

етносів, зміна класової структури суспільства, трансформація загальноприйнятих норм і цінностей тощо (З. Ларцер) [15].

Однак у другій половині XX ст. завдяки праці Н. Фрая “The Bush Garden: Essays on the Canadian Imagination” (1971) набула поширення ідея дефініції національної ідентичності канадців через звернення до конкретних топосів і відображення їх локального колориту в художніх текстах. На переконання літературознавця, питання канадської ідентичності є «зовсім не “канадським” питанням, а радше регіональним» [11, р. 413].

У статті “On the Concept of Region in Canadian History and Literature” (1980) В. Вестфолл відзначив поступове зміщення акцентів у канадознавчих студіях. Якщо раніше, на думку дослідника, більше уваги приділялося дослідженню канадської держави та нації як єдиного, неподільного цілого, то наприкінці XX ст. увагу літературознавців усе частіше привертає поняття «регіон» як географічна одиниця, наділена певними зовнішніми характеристиками (розташування, клімат, топографічні та природні особливості тощо), а також як простір, довкола якого формується унікальний комплекс смислів, уявлень і наративів. «Письменники вже не просто відображають регіон, який вони описують, – вони допомагають його створювати. Мистецтво й ідентичність тісно пов'язані. Регіональні автори беруть культурний матеріал, пов'язаний із певним місцем, і трансформують його в міфологію, яку мешканці цього регіону можуть присвоїти собі. Без цієї міфології регіон би не існував» [23, р. 11].

Постмодерні критики (зокрема, Л. Хатчеон) вказували на те, що вкрай складно створити задовільну модель локальної ідентичності, оскільки жоден образ регіону в художньому тексті не відображає всього розмаїття соціально-історичних, культурних, гендерних та інших особливостей, притаманних цьому регіону, а відтак є надміру спрощеною репрезентацією складної єдності людей, що проживають у певній місцевості. Тому регіоналізм у літературознавстві подеколи розглядають як один із проявів «гранд-наративу», обґрунтованого Ж.-Ф. Ліотаром у праці “The Postmodern Condition” (1984), який, на думку мислителя, «втратив свою достовірність, – неважливо, які методи уніфікації він при цьому використовує» [16, р. 37]. Л. Хатчеон підкреслила, що «канадський акцент на регіоналізмі» необхідно замінити постмодерною «увагою до іншого, локального, особливого» [13, р. 19], що сприятиме більш точному відображенню дійсності

в художніх творах із урахуванням складності й гетерогенності зображуваного середовища.

Постановка мети. Метою статті є виявлення жанрово-стильових особливостей регіонального роману в англоканадській літературі на матеріалі творів Т. Халібуртона, Л.-М. Монтгомері, Ф. Брук, Р. Коннора, Р. Дейвіса, Ф.-Ф. Гроува, С. Росса, Е. Вілсон, В. Чоя, Р. ван Кемпа.

Виклад основного матеріалу. К.-Д.-М. Снелл наголошує на принциповій відмінності жанру регіонального роману від історичної (або документальної) прози, підкреслюючи, що художня репрезентація життя в певній місцевості являє собою суб'єктивний феномен і великою мірою залежить від індивідуального сприйняття реальності. «Під “регіональним романом” я розумію художній твір, дія якого відбувається у впізнаваному регіоні і який зображує особливі риси життя, суспільних взаємин, звичаїв, мови, діалекту або інших аспектів культури цієї місцевості та її населення. Художні твори з потужним відчуттям локальної географії, топографії або ландшафту також підходять під це визначення» [21, р. 2]. Із цією думкою погоджується Ф. Бентлі, вказуючи на те, що регіональний роман можна розглядати як «ще один різновид національного роману; це роман, який, зосереджуючись на певній частині або певному регіоні нації, зображує життя в цьому регіоні таким чином, що читач свідомий характеристик, які є для цього регіону унікальними й відрізняють його від інших регіонів країни» [7, р. 7].

У науково-критичному дискурсі зазвичай виділяють шість головних регіонів Канади: 1) Атлантична Канада (провінції Нова Шотландія, Нью-Брансвік, Острів Принца Едварда, Ньюфаундленд, Лабрадор); іноді в межах Атлантичної Канади також окремо розглядають регіон під назвою «Приморські провінції» (Нова Шотландія, Нью-Брансвік, Острів Принца Едварда); 2) провінція Квебек; 3) провінція Онтаріо; 4) канадські прерії (провінції Манітоба, Саскачеван, Альберта); 5) провінція Британська Колумбія; 6) канадська Північ (провінції Нунавут, Юкон, Північно-Західні території). Антології, присвячені літературі цих регіонів, відображають їхні специфічні проблеми й риси ментальності, надаючи перевагу відображенню «унікальних рис за рахунок рис спільних» [22, р. 21].

Провідними ознаками літератури Атлантичних провінцій є увага до сільського життя, особливостей побуту в рибальських селищах, проблеми міграції, використання мариністичних образів, звернення до фольклору Ірландії та Акадії.

У сатиричному циклі оповідань про пригоди Сема Сліка, які були опубліковані в 1830-х роках у газеті “Nova Scotian”, Томас Халібуртон (Thomas Chandler Haliburton, 1796–1865) зобразив життя у провінції Нова Шотландія до Конфедерації (1867 р.). Викриваючи вади тогочасного суспільства, письменник активно використовує алегорії, метафори, народний гумор, елементи місцевого діалекту, доповнює комічні замальовки із життя мешканців Нової Шотландії описами природи, сценами з тваринного світу. Згодом автор об'єднав оповідання про Сема Сліка в сатиричний роман “The Clockmaker; Or, the Sayings and Doings of Samuel Slick, of Slickville”, що був опублікований у трьох частинах (1836, 1838, 1840 pp.).

Письменниця Люсі-Мод Монтгомері (Lucy Maud Montgomery, 1874–1942) у своїх романах відобразила особливості життя в провінції Острів Принца Едварда. Її рідне місто Кевендіш стало прототипом фікційного містечка Ейвонлі, де проживає Енн Ширлі – головна героїня циклу романів «Енн» (“Anne”, 1908–1942). «Мод пристрасно любила Кевендіш – місце, де минуло її дитинство. Як сильно б вона не критикувала це містечко в приватних розмовах, вона ніколи не дозволяла чужинцям і слова поганого сказати по свою батьківщину. <...> “Я була дуже близько до королівства досконалої краси”, – стверджувала вона» [19, р. 24]. Мариністичні образи й мотиви відіграють велику роль у романі «Енн у Домі Мрії» (“Anne’s House of Dreams”, 1917): герої та героїні часто відвідують маяк у гавані Чотири Вітри, де живе старий капітан Джим (“Who is Captain Jim?” “The keeper of the lighthouse on Four Winds Point” [17, р. 15]), Енн гуляє на пляжі біля морських хвиль (“She caught up her skirt and pirouetted along the hard strip of sand just out of reach of the waves that almost lapped her feet with their spent foam” [17, р. 92]), а Леслі Мур має сині, як море, очі (“The girl of the golden hair and sea-blue eyes” [17, р. 92]). Образ моря є багатозначним, утілюючи, з одного боку, стихію бурхливого життя і природи, а з іншого – вирування почуттів героїнь, у душах яких поєднуються туга, щастя, горе, біль і світла надія.

Домінантними темами літератури Квебеку стали франко-канадська ідентичність, питання мовної політики, порозуміння між представниками різних народів і національностей, міграція між містом і селом. Дія одного з перших канадських романів «Історія Емілі Монтег» (“History of Emily Montague”, 1769) письменниці Френсіс Брук (Frances Brooke, 1724–1789) розгортається саме в провінції Квебек. Ф. Брук – британська

мисткиня, яка в 1756 р. вийшла заміж за священника Джона Брука. Наступного року її чоловік поїхав до Канади у ролі військового капелана, а 1763 р. Ф. Брук приєдналася до нього. Роман «Історія Емілі Монтег» було створено під враженням від перебування авторки в британському гарнізоні у провінції Квебек. Завдяки епістолярній формі повісткування у романі поєднуються різні точки зору (молодої вдови Емілі Монтег, її подруги Арабелли Фермор, полковника Еда Ріверса та ін.) на канадську природу, клімат, звичаї та колоніальне суспільство.

Чимало творів регіональної літератури, створених у провінції Онтаріо, присвячені таким проблемам, як урбанізація, індустріалізація, особливості адаптації та спілкування в мультикультурному середовищі (особливо у м. Торонто), а також збереження колоніальної пам'яті. У романі “Glengarry Schooldays” (1902) Ральф Коннор зобразив місцевість біля містечка Гленгеррі у провінції Онтаріо, приділивши значну увагу особливостям життя, побуту й ментальності шотландських першопоселенців, серед яких пройшло його дитинство.

На особливу увагу заслуговує творчість Робертсона Дейвіса (William Robertson Davies, 1913–1995), який у трилогії «Солтертон» (“Salterton”, 1951–1958) зобразив життя у маленькому провінційному містечку середини ХХ ст. в Канаді. Прототипом для фікційного топосу м. Солтертона, у якому розгортається дія романів трилогії, стало м. Кінгстон (Онтаріо, Канада). У художніх образах і колізіях трилогії розкривається атмосфера життя в м. Солтертоні – захоплення культурою Великої Британії, дотримання суворої соціальної ієрархії, пліткарство, дріб'язковість, ворожнеча між мешканцями міста тощо. У філософсько-психологічній трилогії «Дептфорд» (“Deptford”, 1970–1975) регіоналізм поєднується з універсалізмом, зображення конкретних реалій життя у провінційному містечку Дептфорді – із глобальним контекстом (Європа, Близький Схід), а проблеми окремих героїв – із осмисленням долі цілого людства.

На думку І. Дункана, дослідження специфіки регіональної літератури загалом (і регіонального роману зокрема) потребує розрізнення поширених в англомовному літературознавстві термінів «регіональний» (англ. *regional*) і «провінційний» (англ. *provincial*). «У регіональній літературі місце дії зображується через поєднання географічних, природно-історичних, археологічних, етнографічних та/або соціологічних факторів, що відрізняють його від інших регіонів. Місце дії

у провінційній літературі отримує свою характеристику насамперед через відмінність від метрополії» [10, р. 322]. Ми цілком погоджуємося із думкою літературознавця, який вважає, що відображення в художньому творі специфічних особливостей певного регіону або провінції можна трактувати як деякий концентрований варіант «уявленої спільноти» (Б. Андерсон) сучасної нації, тому дослідження регіональної літератури (котра репрезентує деякий локальний пласт досвіду) передбачає вміщення її у широкий суспільно-історичний контекст, що стосується життя всієї країни [10].

І. Дункан вказує також на зв'язок жанру регіонального роману з античними й середньовічними жанрами – георгіками, буколіками, пастораліями: «Георгіки репрезентують локальні сцени, пов'язані зазвичай із сільськогосподарським виробництвом, у яких людська праця є силою, що об'єднує природний лад (землю, пори року) з ладом суспільним (сім'єю, державою). У пастораліях зображено ідеалізоване життя в сільській місцевості із точки зору власників землі, котрі прагнуть відпочити від політичної та економічної боротьби. Таким чином, у георгіках спостерігаємо інтеграцію локального і глобального в межах складної економічної системи, у пастораліях – сентиментальну опозицію між ідеалізованим селом і відчуженим містом» [10, р. 323].

В англоканадській літературі прерій зображено труднощі життя першопоселенців, особливості сільського господарства на просторах неосвоєних територіях, формування спільнот іммігрантів із різних країн світу та їх взаємодію з корінними народами Канади. Ці теми й проблеми розробляв у своїй творчості Фредерік-Філіп Гроув (Frederick Philip Grove, 1879–1948). Суворі реалії канадської природи та клімату, зображені в романах “Our Daily Bread” (1928), “Fruits of the Earth” (1933), “Settlers of the Marsh” (1925), були джерелами численних випробувань для першопоселенців. Ф. Гроув зробив значний внесок у розвиток канадської національної літератури, прослідкувавши у своїх творах вплив реалій конкретної місцевості на формування ідентичності персонажів, їхніх моральних цінностей і ставлення до оточуючих. Елементи реалізму й натуралізму в його романах поєдналися із увагою до актуальних проблем канадського суспільства.

Жанрово-стильові особливості роману прерій стали предметом дослідження української літературознавиці Н.Ф. Овчаренко. Дослідниця пише: «Світ роману прерій є більш широким, значнішим за безпосереднє оточення (хоча вод-

ночас і розташованим у межах цього оточення). Мікрокосм, у якому живуть персонажі, переплетено з макрокосмом – ідеальним світом, створеним уявою, філософською ідеєю. Пейзаж прерії робить існування персонажів, що живуть у ньому, значнішим, чітко розмежовує хороше й погане в людині, однаково яскраво підкреслює і те, і друге. “Свідомість прерії” фокусується у властивому героєві відчутті надії, чекання, сподівання на втілення мрії. Байдужість до людини і велич прерії, постійне подолання життєвих складностей і закладене у душі кожного, хто живе у прерії, схилення перед її фантастичною красою спричинило до появи особливого типу особистості, змалюваного літературою Канади» [4, с. 8].

Типологічно подібним різновидом жанру роману прерій у франкомовній літературі Канади став квебекський роман про землю (фр. *le roman de la terre*), провідна ідея якого зазвичай пов’язана з описом традицій і побуту жителів сільської місцевості (“*Maria Chapdelaine*” (1913) Л. Емона, “*Trente arpents*” (1938) Ренге та ін.). Водночас у франкоканадській літературі присутні й такі жанри, як роман про рідну землю (фр. *le roman du terroir*), у якому йдеться про трансмісію сімейних цінностей франкоканадського населення Канади (“*La Terre paternelle*” (1846) П. Лакомба, “*L’Obsession*” (1903) Л. Конан та ін.), а в постмодерному романі про територію (фр. *le roman du territoire*) суттєву роль відіграє змалювання досвіду опанування нових земель (“*Volkswagen Blues*” (1984) Ж. Пулена, “*Le désert mauve*” (1987) Н. Броссар та ін.). На думку Н.Ф. Овчаренко, франкоканадський роман про землю із англоканадським романом прерій поєднує «роль природи як доброго начала, що протистоїть злу, втіленому в місті» [4, с. 12].

Ми вважаємо, що канадський роман про прерію являє собою складне і динамічне жанрове утворення, яке нерідко сполучається з іншими різновидами жанру роману (історичний роман, роман про митця та ін.) і є відкритим до нових жанрових трансформацій. Одним із найяскравіших синтетичних зразків роману прерій вважають твір Сінклера Росса (James Sinclair Ross, 1908–1996) «Мій будинок і я» (“*As For Me and My House*”, 1941), у якому відображено труднощі, пов’язані із засухою й бідністю в канадських преріях 1930-х років. Попри те, що роман має конкретно-історичну основу, він не містить жодних конкретних відомостей про реалії суспільного життя в провінції Саскачеван того періоду. На це звернув увагу літературознавець П. Денем, який відзначив особливу логіку добору наративного мате-

ріалу та подальшої його обробки: «У цій точці роман відходить від регіональної достовірності й тяжіє до символізму» [9]. Концептуальна стихія роману – невелике містечко Горизонт (англ. *Horizon*) є майже цілком ізольованим від зовнішнього світу і водночас являє собою синтетичний, універсалізований образ маленьких провінційних поселень, що дозволяє авторові вийти за межі опису конкретної географічної локації і перейти до широких філософських узагальнень.

К.-Д.-М. Снелл виділяє такі ознаки регіонального роману, як деталізований опис місцевості (сільської або урбаністичної), де розгортається дія роману, що дозволяє зробити висновки про реальний прототип цієї місцевості; надання переваги зображенню персонажів, котрі належать до робочого/середнього класу (у деяких регіональних романах такі персонажі можуть бути відсутні, а в деяких більше уваги приділено зображенню історії певної родини (роду) у її зв’язках із певною локацією); реалістичні діалоги; прагнення до правдоподібності [21]. Важливу роль у такому романі відіграють фольклорні теми й мотиви, народні традиції, легенди, які можуть бути важливими сюжетотворчими чинниками, що розкривають особливості світогляду й психології мешканців певного середовища. На думку Н.Ф. Овчаренко, «конкретне місце дії концентрує у собі функцію віддзеркалювати увесь світ, і проходить цей процес через певну символічну систему» [5, с. 11].

В.-Дж. Кіт у своїй праці “*Regions of the Imagination: The Development of British Rural Fiction*” (1988) зазначає, що регіональний роман здебільшого тяжіє до описів сільської місцевості (англ. *countryside*) [14]. Проте К.-Д.-М. Снелл вказує на те, що урбаністичний регіональний роман є важливим підвидом даного жанру, що потребує детального розгляду [21]. А. Прітчард вважає, що тема міста в канадській «літературі прерій» значною мірою «підкреслює характер її розвитку як побічної лінії літератури романтизму. У ній домінують такі романтичні тенденції, як пантеїзм, примітивізм, ностальгія за минулим» [4, с. 28].

Британська Колумбія розташована в найзахіднішій частині Канади й межує з Тихим океаном, що історично зумовило активний розвиток культурно-економічних зв’язків цієї провінції з країнами Східної та Південно-Східної Азії, а також Тихоокеанськими островами. У 1850-х роках до Британської Колумбії масово переїжджали працівники із Китаю, які працювали на залізничних підприємствах, а також шукачі пригод, захоплені «золотою лихоманкою». Наприкінці XIX ст. відбулася імміграція фермерів і рибалок із Японії, а зго-

дом до Британської Колумбії почали переїжджати й представники інших країн (Філіппіни, Південна Корея, В'єтнам та ін.). Відтак у літературі цього регіону відображено особливості досвіду азійських іммігрантів у Канаді, їхніх взаємин із довколишнім середовищем, основних сфер діяльності (рибальство, лісозаготівля, традиційні ремесла).

У романі “Swamp Angel” (1954) письменниця Етель Вілсон (Ethel Wilson, 1888–1980) зобразила унікальні ландшафти Британської Колумбії, зокрема озеро Шусвап, м. Камлупс і м. Ванкувер. Замкненість урбаністичного простору, що гнітить головну героїню роману Меггі Ллойд, розкривається на контрасті з вільним життям на лоні дикої канадської природи. Письменниця також ввела елементи історичного інтертексту, пов'язаного зі становленням м. Ванкувера й провінції Британська Колумбія, до роману “The Innocent Traveller” (1949). У цьому творі британська колоніальна спадщина й життя на заході Канади переосмислюються в комічному світлі з точки зору ексцентричної жінки – Топаз Еджворт, яка переїжджає з Англії до Ванкувера зі своєю родиною. Для індивідуально-авторського стилю Е. Вілсон притаманно поєднання гумору, колоритних деталей побуту та емоційно забарвлених флешбеків із життя головної героїні.

Дія творів китайсько-канадського письменника Вейсона Чоя (Wayson Choy, 1939–2019) розгортається у Чайнатауні (один із районів Ванкувера) у 1930-х – 1940-х роках. У своїх романах “The Jade Peony” (1995) та “All That Matters” (2004) митець висвітлює такі проблеми, як конфлікт між різними поколіннями, дорослішання молодих людей та їхня адаптація до нового середовища, взаємодія між китайською і канадською культурою тощо. Чайнатаун у романах В. Чоя постає як особливий мікрокосм, що сформувався під впливом унікальних історико-культурних факторів і безпосередньо впливає на мислення, цінності, життєву філософію і подальші долі головних героїв.

Література канадської Півночі увібрала в себе міфи корінних народів цього регіону (інуйтів, дене, крі, тлічо, слейві, наסקі та ін.). Особливості північного клімату, зокрема вічний мороз і довгі зими, обумовили жанрово-стильові особливості регіональних романів цього краю: образ природи розкривається не лише як чинник матеріальної реальності героїв, але і як важлива складова їхнього духовного життя. «Природа як Монстр» (М. Етвуд) [6, р. хі] у романах канадської Півночі постає як могутня, але водночас небезпечна сила, перед величчю якої людина відчуває страх і благоговіння.

Однією із яскравих постатей літератури Півночі є Річард ван Кемп (Richard Van Camp, нар. 1971). Дія його роману “The Lesser Blessed” (1996) відбувається у фікційному містечку Форт Сіммер, прототипом якого стало рідне місто письменника – Форт Сміт (Північно-Західні території). Головний герой роману – Ларрі Соул, хлопчик-підліток із племені дене. Мальовничі пейзажі Півночі слугують не лише тлом для життєвих колізій героя, а й відображають його внутрішній світ, емоції, пов'язані з осмисленням родинних конфліктів, пошуком справжніх друзів, переживанням першого кохання. Вічна зима, сніг і мороз символізують холод у душі Ларрі, його самотність і відчуття ізольованості від довколишнього світу. Відтак за допомогою психологічного паралелізму картини природи в романі наповнюються людським змістом.

Пошук спільного знаменника, який дозволив би окреслити своєрідність канадської національної ідентичності в умовах культурно-національної мозаїчності, є однією із центральних проблем у галузі дослідження канадської літератури. Незважаючи на те, що кожен регіон Канади позначений власними суспільно-історичними, культурними, етнічними особливостями, регіоналізм (на думку Р. Вотсона) не обов'язково «означає дезінтеграцію. Він багатозначний. І в міру того, як всі розбіжності включаються до гри, визнається їхня взаємозалежність, і вони всі разом можуть стати внеском до об'єднання» [4, с. 12].

Висновки. Отже, регіональний роман у канадській літературі постає як динамічне жанрове утворення, що поєднує художню репрезентацію локального простору з відображенням соціокультурних, етнічних і топографічних чинників, характерних для окремих регіонів країни. Канадська регіональна література охоплює широкий спектр тем, серед яких – осмислення колоніальної спадщини, досвід мігрантів із різних країн світу, збереження фольклору корінних народів, існування у багатомовному й багатокультурному середовищі тощо. У творах письменників різних регіонів (Атлантичної Канади, Квебеку, Онтаріо, канадських прерій, Британської Колумбії, канадської Півночі) фікційні або реальні топоси впливають на розвиток сюжету, образну систему твору, розгортання колізій між персонажами, формування їхніх характерів та світогляду. Урахування здобутків постколоніальних студій, екокритики та феміністичної критики дозволяє глибше осмислити жанрову специфіку регіонального роману та його роль у розвитку національної канадської літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабба Г. Націєрозповідність. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 559–561.
2. Бовсунівська Т. Просторова критика у постнекласичну добу. *Літературознавчі студії*. 2018. Вип. 1 (52). С. 10–16.
3. Овчаренко Н.Ф. Канадський літературний канон на зламі століть. Київ : Видавництво гуманітарної літератури, 2006. 311 с.
4. Овчаренко Н.Ф. Міфологема Землі в канадській і українській прозі. Київ : Київська правда, 1996. 198 с.
5. Овчаренко Н.Ф. Парадигма пам'яті: канадський дискурс (творчий портрет Тімоті Ірвінга Фредеріка Фіндлі). Київ : Ін Юре, 2011. 257 с.
6. Atwood, M. *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*. Toronto : House of Anansi Press, 2012. 352 p.
7. Bentley, Ph. *The English Regional Novel*. London : George Allen & Unwin Ltd., 1941. 48 p.
8. Brown, E.K. *On Canadian Poetry*. Ann Arbor : Tecumseh Press, 1973. 172 p.
9. Denham, P. Narrative Technique in Sinclair Ross' *As For Me and My House*. *Studies in Canadian Literature*. 1980. № 1. Vol. 5. URL : <https://journals.lib.unb.ca/index.php/SCL/article/view/7938> (дата звернення: 24.07.2025)
10. Duncan, I. The Provincial or Regional Novel. *A Companion to the Victorian Novel* / edited by P. Brantlinger, W.B. Thesing. Oxford : Blackwell Publishing, 2008. P. 318–335.
11. Frye, N. Preface: The Bush Garden: Essays on the Canadian Imagination / *Northrop Frye on Canada* / edited by J. O'Grady, D. Staines. Vol. 12. Toronto : University of Toronto Press, 2003. P. 412–420.
12. *Greening the Maple: Canadian Ecocriticism in Context* / edited by E. Soper, N. Bradley. Calgary : University of Calgary Press, 2013. 570 p.
13. Hutcheon, L. *The Canadian Postmodern: A Study of Contemporary Canadian Fiction*. Ontario : Oxford University Press, 2012. 256 p.
14. Keith, W.J. *Regions of the Imagination: The Development of British Rural Fiction*. Toronto : University of Toronto Press, 1988. 199 p.
15. Larzer, Z. *The American 1890s*. New York : Viking Press, 1966. 392 p.
16. Lyotard, J.-F. 1984, *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge* / trans. by G. Bennington, B. Massumi. Manchester : University of Manchester Press. 110 p.
17. Montgomery, L.M. *Anne's House of Dreams*. London : Puffin Books, 2015. 320 p.
18. Plumwood, V. *Feminism and the Mastery of Nature*. London : Routledge, 1993. 250 p.
19. Rosenberg, L. *House of Dreams: The Life of L.M. Montgomery*. Crawfordville : Candlewick Press, 2018. 227 p.
20. Ryan, M.-L. Narrative Cartography: Towards a Visual Narratology / *What Is Narratology? Questions and Answers Regarding the Status of a Theory* / edited by T. Kindt, H.-H. Müller. Berlin : Walter de Gruyter, 2003. P. 333–364.
21. *The Regional Novel in Britain and Ireland: 1800–1990* / edited by K.D.M. Snell. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 312 p.
22. Watson, J.W. Canadian Regionalism in Life and Letters. *The Geographical Journal*. 1965. № 1. Vol. 131. P. 21–33.
23. Westfall, W. On the Concept of Region in Canadian History and Literature. *Journal of Canadian Studies*. 1980. Vol. 15. № 2. P. 3–15. <https://doi.org/10.3138/jcs.15.2.3>